

گزارش بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار - تابستان ۱۳۹۹

معصومه محمدی - رییس گروه آمارهای نیروی انسانی

اشتغال و بیکاری از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی در هر کشوری محسوب می‌شود که از یک‌سو نشان دهنده وضعیت رکود یا رونق اقتصادی و از سوی دیگر نشان دهنده میزان تحرک، پویایی و سلامت یا بیماری یک جامعه است و افزایش و کاهش هر کدام از آن‌ها به نوعی می‌تواند موجبات توسعه یافتگی و بالندگی یک کشور را در پی داشته باشد یا به‌عنوان تهدیدی برای مناسبات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی یک کشور محسوب شود.

در گزارش پیش‌روی سعی بر این است که با توجه به نتایج طرح آمارگیری نیروی کار به بررسی بازار کار ایران در تابستان سال جاری و مقایسه آن با فصل مشابه سال قبل به لحاظ جمعیتی، شاخص‌های بازار کار و آمارهای جریان پرداخته شود. طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران یک طرح نمونه‌گیری است که در هر فصل با مراجعه به بیش از ۶۰ هزار خانوار مناطق شهری و روستایی ۳۱ استان اطلاعات بازار کار کشور را جمع‌آوری می‌کند و از طریق آن می‌توان تحرکات بازار کار را رصد کرد و اثرات اتفاقات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و... را در آن مشاهده کرد.

برخی از کارشناسان بازار کار پیش‌بینی کرده‌اند در سال جاری، با شیوع بیماری کووید ۱۹، در بازار کار مساله‌ای جدی به شکل افزایش شدید نرخ بیکاری و تعداد بیکاران بروز خواهد کرد. با بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مشاهده می‌شود، درست است که این اتفاق رخ نداده است ولی اگر به شاخص‌های جمعیت، جمعیت فعال و جمعیت غیرفعال دقت شود، مشخص می‌شود بازار کار ایران در وضعیت خاصی قرار گرفته است. این مساله به دلایل گوناگون، در نرخ بیکاری انعکاس نیافته؛ ولی در سایر شاخص‌ها به وضوح نمایان شده است. بعبارت دیگر در بررسی تاثیرات بیماری کووید ۱۹ بر بازار کار کشورها ملاحظه می‌شود که این بیماری (پاندومی) به نحو متفاوتی بر بازار کار کشورها تاثیر گذار بوده است، بدین صورت که در برخی کشورها نرخ بیکاری، در برخی دیگر نرخ مشارکت و در برخی سهم خروج از بازار کار را متاثر کرده است، که این بستگی به ساختار اشتغال و اقتصاد کشورها دارد. نگاهی به اهم نتایج این طرح در تابستان ۱۳۹۹ حاوی نکات ذیل است:

شاخص‌های بازار کار

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در تابستان ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که ۴۱٫۸ درصد جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین این نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین مردان و زنان به ترتیب برابر ۶۹٫۵ درصد و ۱۴٫۱ درصد می‌باشد. از دو زاویه می‌توان مسئله را بررسی کرد، یکی در بُعد داخلی و از طریق رصد جریان‌ها و سری زمانی بازار کار (در مقایسات فصلی) و دیگر ارزیابی شاخص‌های بازار کار کشور در سطح بین‌الملل که در این بخش به بُعد داخلی آن پرداخته می‌شود. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۳۹۸)، ۳٫۱ درصد کاهش داشته است که خود نشان دهنده خروج نیروی کار از بازار کار می‌باشد. شایان‌گفت است که در مقایسه با فصل مشابه سال قبل نرخ مشارکت اقتصادی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب به میزان ۳٫۰ درصد و ۳٫۵ درصد کاهش یافته است. اما از منظر دیگری که به این شاخص نگاه شود، در مقایسه با بازار کار کشورهای دیگر و مقایسات بین‌المللی ملاحظه می‌گردد که یکی از معضلات بازار کار کشور ما پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی زنان است در حالی که نرخ فعالیت اقتصادی مردان با متوسط جهانی آن همخوانی

دارد و تفاوت محسوسی ندارد، اما با نرخ متوسط جهانی زنان تفاوت قابل ملاحظه‌ای دارا می‌باشد. به عبارت دیگر برای داشتن اقتصادی پویا و بازار کار پر رونق بایستی بر روی رفع معضلات حضور زنان در بازار کار متمرکز شد.

– **نسبت اشتغال** نشان می‌دهد، چه سهمی از جمعیت در سن کار شاغل هستند و یکی از شاخص‌هایی است که پویایی بازار کار را بیان می‌کند. بررسی نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در تابستان ۱۳۹۹، بیانگر آن است که ۳۷,۸ درصد از جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است. ارزیابی این شاخص گویای آن است که در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸، بازار اشتغال از رونق کمتری برخوردار بوده است و شاخص مذکور در دوره مورد بررسی به میزان ۲,۴ درصد کاهش یافته است. این میزان به ترتیب در مردان و زنان ۲,۲ درصد و ۲,۶ درصد و در مناطق شهری ۲,۱ درصد و مناطق روستایی ۳,۱ درصد کاهش یافته است.

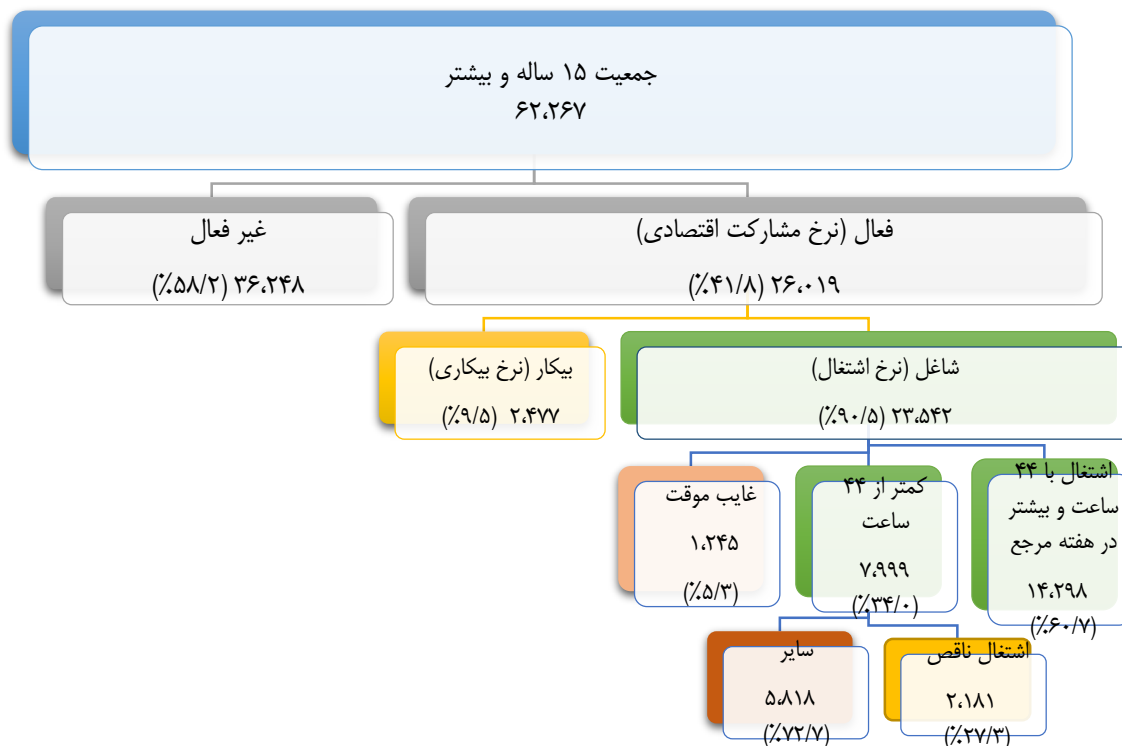
– **بررسی نرخ بیکاری** جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۹,۵ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. براساس نتایج فصلی طرح آمارگیری نیروی کار، نرخ بیکاری در تابستان سال ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال قبل، یک‌درصد کاهش یافته و از ۱۰,۵ به ۹,۵ درصد رسیده است. ظاهراً کاهش نرخ بیکاری علامت خوبی از بهبود شرایط بازار کار است؛ ولی بررسی دیگر آمارها و مشاهده سایر شاخص‌ها این خوش‌بینی را تایید نمی‌کند.

شایان ذکر است، بررسی یک شاخص به تنهایی نماینده خوبی برای رصد بازار کار نمی‌باشد بلکه باید مجموعه‌ای از شاخص‌ها را در کنار هم دید تا بتوان سیمای درستی از بازار کار را به تصویر کشید. در ادامه توضیح داده می‌شود که در تابستان سال جاری، بخش قابل توجهی از جمعیت از بازار کار خارج شده و به جمعیت غیرفعال افزوده شده است، به همین علت، کاهش نرخ بیکاری مثبت به نظر نمی‌رسد؛ چرا که زمانی این پدیده می‌توانست مثبت باشد که جمعیت شاغل (نسبت اشتغال) و نرخ مشارکت اقتصادی افزایش یافته باشد، اما در فصل تابستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه سال قبل این پدیده رخ نداده است که یکی از دلایل آن بحران جهانی بیماری کووید ۱۹ می‌باشد که موجب شده، کسب و کارها از رونق افتاده و جمعیت شاغل کشور کاهش محسوسی داشته باشد.

نمودار زیر شمای کلی بازار کار تابستان ۱۳۹۹ را در یک نگاه نشان می‌دهد.

شاخص‌های عمده بازار کار - تابستان ۱۳۹۹

(ارقام به هزار نفر)

جمعیت در سن کار

جمعیت فعال: وضعیت نامطلوب بازار کار و تعطیلی برخی کسب و کارها بدلیل شیوع بیماری کرونا از ابتدای سال جاری، بیشترین تاثیر را در تحولات جمعیت فعال داشته است. با بروز کساد در بخش‌های مختلف اقتصاد ایران، تقاضا برای نیروی کار کاهش و به تبع آن جمعیت فعال کاهش یافته است. بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار نشان می‌دهد که در فصل تابستان سال جاری بیش از ۲۶ میلیون نفر از جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر (جمعیت در سن کار) از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند یعنی شاغل یا بیکار می‌باشند. همچنین نتایج گویای آنست در فصل تابستان سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل بیش از ۱ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر از بازار کار خارج شده‌اند که بیش از ۱ میلیون و ۱۰ هزار نفر آنان را زنان و ۶۱۶ هزار نفر آنان را مردان تشکیل می‌دهند. این تغییرات جمعیتی به نوبه خود موجب کاهش نرخ مشارکت اقتصادی نسبت به فصل مشابه سال قبل شده است. چنانچه آمد، جمعیت فعال از دو بخش جمعیت شاغل و جمعیت بیکار تشکیل شده است و برای بررسی موشکافانه‌تر جریانات بازار کار بهتر است که روند هر کدام در دوره مورد بررسی دیده شود.

جمعیت شاغل: نتایج طرح گویای آن است که جمعیت شاغل در بخش‌های عمده اقتصادی کشور در فاصله تابستان ۱۳۹۸ تا تابستان ۱۳۹۹ به نحو چشم‌گیری کاهش یافته است. کاهش بیش از ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر شاغل طی دوره مورد بررسی، به دلیل تداوم بحران بیماری کووید ۱۹ بوده است. هرچند براساس گزارش‌ها شرایط بازار کار کشور بهبود یافته و بسیاری از کسب و کارها تا حدی از رکود خارج شده و شروع به فعالیت کرده‌اند، اما همچنان اثرات این بحران جهانی بر بازار کار مشهود است. بررسی جمعیت شاغل برحسب گروه‌های عمده فعالیت اقتصادی گویای آن است که بخش خدمات با ۴۸٫۱ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و بخش‌های صنعت با ۳۳٫۴ درصد و کشاورزی با ۱۸٫۵ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. با نگاهی به جمعیت شاغل مشاهده می‌شود، جمعیت شاغل بخش کشاورزی بیش از ۳۴۶ هزار نفر نسبت به تابستان سال گذشته کاهش یافته که معادل ۷٫۴ درصد رشد منفی است. همچنین بررسی جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات نیز نشان می‌دهد جمعیت بخش‌های مذکور در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ به ترتیب به میزان ۴۳ هزار نفر و ۸۱۷ هزار نفر کاهش یافته‌اند، به عبارت دیگر جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات در این فصل نسبت به فصل مشابه سال گذشته به ترتیب معادل ۰٫۵ درصد و ۶٫۷ درصد رشد منفی داشته‌اند. با نگاهی به جمعیت شاغل به تفکیک گروه‌های عمده رشته فعالیت اقتصادی ۲۲ گانه ملاحظه می‌شود که از بین ۲۲ گروه عمده رشته فعالیت اقتصادی فقط ۳ گروه عمده (فعالیت‌های مالی و بیمه، ساختمان و فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی) نسبت به دوره مشابه سال قبل با افزایش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند و سایر گروه‌های فعالیتی کاهش جمعیت شاغل را تجربه کرده‌اند و بیش‌ترین کاهش مربوط به سه گروه، "فعالیت‌های خدماتی مربوط به تامین جا و غذا"، "اطلاعات و ارتباطات" و "هنر، سرگرمی و تفریح" است. شایان‌گفت است که حدود ۶۲ درصد از ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر از جمعیت شاغل از دست‌رفته مربوط به زنان است. همچنین نتایج این بررسی نشان می‌دهد که ۲۲۶ هزار نفر از مجموع ۷۵۰ هزار زنی که از بازار اشتغال خارج شده‌اند در بخش کشاورزی کار می‌کرده‌اند و بررسی جمعیت خروج از بازار اشتغال زنان به تفکیک وضع شغلی گویای آنست که ۲۲٫۵ درصد از ایشان از کارکنان فامیلی بدون‌مزد بوده‌اند. از سوی دیگر ۵۳۹ هزار نفر خروجی از بازار اشتغال مردانی هستند که در بخش خدمات مشغول به کار بوده‌اند. درست است که بطور کلی ۴۶۰ هزار مرد در این دوره از بازار اشتغال خارج شده‌اند اما نکته قابل توجه مربوط به بخش صنعت است که نه تنها در دوره مورد بررسی خروجی نداشته، بلکه بیش از ۲۰۰ هزار نفر نیز به مردان شاغل در بخش صنعت افزوده شده است.

گروه‌های عمده شغلی شاغلان بخش دیگری است که مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ گویای آن است که از ۹ گروه عمده شغلی، ۸ گروه با کاهش جمعیت شاغل روبرو شده‌اند، بیشترین میزان کاهش جمعیت شاغل در دوره مورد بررسی در گروه کارکنان ارائه خدمات و کارکنان فروش بوده است و در مقابل فقط گروه شغلی کارکنان مشاغل ساده با افزایش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند.

با نگاهی به جمعیت شاغل براساس حجم کار و ساعت اشتغال ملاحظه می‌شود که جمعیت شاغل در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۸ در طول هفته مرجع، حجم ساعت کار کمتری انجام داده‌اند و متوسط ساعات کار هفتگی در دوره مورد بررسی، کاهش داشته و از ۴۴٫۶ ساعت در هفته در تابستان ۱۳۹۸ به ۴۳٫۲ ساعت در هفته برای هر نفر شاغل در تابستان امسال رسیده است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد، ۶۰٫۷ درصد از جمعیت شاغل، ۴۴ ساعت و بیش‌تر و ۳۴٫۰ درصد کم‌تر از ۴۴ ساعت در هفته مرجع کار کرده‌اند و ۵٫۳ درصد نیز در هفته مرجع موقتاً در سرکار خود حاضر نبوده‌اند. بعبارت دیگر، در مقایسه با فصل مشابه سال گذشته بیش از ۱ میلیون نفر از افرادی که ۴۴ ساعت و بیش‌تر در هفته مرجع کار کرده‌اند و ۴۱۸ هزار نفر از افرادی که کمتر از ۴۴ ساعت کار کرده‌اند، کاسته شده و ۲۳۲ هزار نفر به جمعیت غایب موقت، افزوده شده است.

به گواه تحولات جهانی بازار کار بخش عمده‌ای از موارد ذکر شده در مطالب فوق می‌تواند متاثر از شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد بازار کار در کشور باشد.

– **جمعیت بیکار:** براساس نتایج فصلی طرح آمارگیری نیروی کار، در فاصله تابستان ۱۳۹۸ تا تابستان ۱۳۹۹ تعداد بیکاران از ۲ میلیون و ۹۰۰ هزار نفر به ۲ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر کاهش پیدا کرده است. **بیکاری و ویژگی‌های آن:** توزیع بیکاری بر حسب سن نشان می‌دهد اکثر بیکاران کشور را افراد کمتر از ۳۵ سال تشکیل می‌دهند. بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که از کل بیکاران کشور در تابستان ۱۳۹۹ به میزان ۷۳,۲ درصد در گروه سنی ۱۸-۳۵ سال قرار داشته‌اند. در صورتی که جمعیت زیر ۱۸ سال را نیز در نظر بگیریم جمعاً ۷۴,۲ درصد از کل بیکاران کمتر از ۳۵ ساله بوده و فقط ۲۵ درصد آنان بالاتر از ۳۵ سال بوده‌اند.

– **جمعیت غیرفعال:** براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ جمعیت غیرفعال افزایش ۲ میلیون و ۳۱۱ هزار نفری را تجربه کرده است و از ۳۳ میلیون و ۹۳۷ هزار نفر در تابستان ۱۳۹۸ به ۳۶ میلیون و ۲۴۸ هزار نفر در تابستان ۱۳۹۹ رسیده است. از این افزایش بیش از ۹۴۲ هزار نفر مرد و در حدود ۱ میلیون و ۳۷۰ هزار نفر زن هستند. وضعیت نامطلوب بازار کار موجب شده است جمعیت غیرفعال، به‌ویژه در میان جوانان و زنان، افزایش یابد. رصد حوادث اقتصادی_ اجتماعی در سطح جهان گویای آن است که وقتی جوامع با بحران و کساد بازار کار روبرو می‌شوند، زنان زودتر از مردان از این شرایط متاثر شده و به دلایل مختلف از جمله باورهای فرهنگی نسبت به اینگونه حوادث آسیب‌پذیرتر بوده پس زودتر از بازار کار خارج می‌شوند.

در جدول زیر، جمعیت‌ها و شاخص‌های اصلی بازار کار در تابستان ۱۳۹۹ و تغییرات آن‌ها نسبت به فصل مشابه سال گذشته، تابستان ۱۳۹۸، نشان داده شده است.

جدول ۱- شاخص‌های نیروی کار و تغییرات آن‌ها در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸

تغییرات	تابستان ۱۳۹۸	تابستان ۱۳۹۹	شرح	
تعداد	۶۱۵۸۲۰۵۰	۶۲۲۶۷۳۰۳	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	
نرخ	۴۴,۹	۴۱,۸	مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	
تعداد	۲۷۶۴۵۱۸۲	۲۶۰۱۸۹۱۴	اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	
نسبت	۴۰,۲	۳۷,۸	اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	
تعداد	۲۴۷۵۰۸۸۴	۲۳۵۴۱۵۶۴	بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	
نرخ	۱۰,۵	۹,۵	بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	
تعداد	۲۸۹۴۲۹۸	۲۴۷۷۳۵۰	اشتغال در بخش کشاورزی	
سهم	۱۹,۰	۱۸,۵	اشتغال در بخش کشاورزی	
تعداد	۴۶۹۴۸۷۴	۴۳۴۸۳۲۷	اشتغال در بخش صنعت	
سهم	۳۲,۰	۳۳,۴	اشتغال در بخش صنعت	
تعداد	۷۹۱۰۳۳۶	۷۸۶۷۱۱۸	اشتغال در بخش خدمات	
سهم	۴۹,۱	۴۸,۱	اشتغال در بخش خدمات	
تعداد	۱۲۱۴۳۰۴۳	۱۱۳۲۵۴۶۴	اشتغال در بخش خدمات	

شاخص‌های بازار کار برحسب استان

به منظور مشاهده‌ی بهتر وضعیت بازار کار، در این قسمت تغییرات نرخ مشارکت، نسبت اشتغال و نرخ بیکاری در سطح استان ارزیابی می‌شود:

نرخ مشارکت اقتصادی

بررسی نرخ مشارکت استانی گویای آن است که بیشترین میزان افزایش در نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در استان هرمزگان با ۲٫۶ درصد رخ داده است و در مقابل استان کهگیلویه و بویر احمد با ۱٫۶ درصد بیشترین میزان کاهش را در نرخ مذکور تجربه کرده است. این بررسی نشان می‌دهد، در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ نرخ مشارکت اقتصادی ۲۹ استان کشور روند کاهشی داشته است. همچنین این نتایج گویای آنست که بیشترین و کمترین نرخ مشارکت در تابستان ۱۳۹۹ به ترتیب مربوط به استان هرمزگان با ۵۰٫۶ درصد و کهگیلویه و بویر احمد با ۳۴٫۱ درصد می‌باشد.

نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر به تفکیک استان			
استان	تابستان ۱۳۹۹	تابستان ۱۳۹۸	تغییرات
کل کشور	۴۱.۸	۴۴.۹	-۳.۱
آذربایجان شرقی	۴۳.۹	۴۶.۷	-۲.۸
آذربایجان غربی	۴۶.۷	۴۸.۶	-۱.۹
اردبیل	۴۶.۶	۴۸.۱	-۱.۵
اصفهان	۴۲.۳	۴۵.۷	-۳.۴
البرز	۴۱.۸	۴۵.۸	-۴.۰
ایلام	۳۶.۱	۳۹.۱	-۳.۰
بوشهر	۳۷.۶	۴۱.۶	-۴.۰
تهران	۳۹.۵	۴۳.۳	-۳.۸
چهارمحال و بختیاری	۴۲.۶	۴۶.۵	-۳.۹
خراسان جنوبی	۴۰.۶	۴۴.۵	-۳.۹
خراسان رضوی	۴۲.۴	۴۷.۴	-۵.۰
خراسان شمالی	۴۷.۹	۴۸.۸	-۰.۹
خوزستان	۴۱.۲	۴۴.۱	-۲.۹
زنجان	۴۶.۶	۵۰.۲	-۳.۶
سمنان	۳۸.۴	۴۱.۲	-۲.۸
سیستان و بلوچستان	۳۵.۳	۳۶.۵	-۱.۲
فارس	۳۹.۱	۴۳	-۳.۹
قزوین	۴۳.۳	۴۷.۲	-۳.۹
قم	۳۸.۲	۴۰.۳	-۲.۱
کردستان	۴۴.۱	۴۸.۱	-۴.۰
کرمان	۴۰.۸	۴۲.۸	-۲.۰
کرمانشاه	۴۴.۳	۴۸.۵	-۴.۲
کهگیلویه و بویر احمد	۳۴.۱	۴۰.۲	-۶.۱
گلستان	۳۹.۹	۴۲.۱	-۲.۲
گیلان	۴۴.۲	۴۸.۶	-۴.۴
لرستان	۴۳.۸	۴۱.۷	۲.۱
مازندران	۴۴.۷	۴۷.۱	-۲.۴
مرکزی	۳۵.۸	۳۷.۵	-۱.۷
هرمزگان	۵۰.۶	۴۸	۲.۶
همدان	۴۳.۷	۴۷.۵	-۳.۸
یزد	۴۴.۸	۴۶.۹	-۲.۱

نسبت اشتغال

نتایج طرح آمارگیری نیروی کار تابستان ۱۳۹۹ نشان می‌دهد، بیش‌ترین نسبت اشتغال مربوط به استان هرمزگان با ۴۳،۹ درصد و کمترین نسبت مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۳۰،۶ درصد می‌باشد. همچنین، این بررسی گویای آن است که بیشترین و کمترین میزان کاهش نسبت اشتغال در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ به ترتیب در استان‌های کهگیلویه و بویر احمد با ۵،۶ درصد و اردبیل و سیستان و بلوچستان با ۰،۴ درصد رخ داده‌است. قابل ذکر است، سه استان لرستان، یزد و هرمزگان با افزایش نسبت اشتغال در دوره مورد بررسی مواجه شده‌اند و سایر استان‌ها در این فصل نسبت به دوره مشابه سال قبل کاهش نسبت اشتغال را تجربه کرده‌اند.

نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله بیش‌تر به تفکیک استان			
استان	تابستان ۱۳۹۹	تابستان ۱۳۹۸	تغییرات
کل کشور	۳۷.۸	۴۰.۲	-۲.۴
آذربایجان شرقی	۴۰.۷	۴۲.۴	-۱.۷
آذربایجان غربی	۴۱.۶	۴۴.۴	-۲.۸
اردبیل	۴۳.۴	۴۳.۸	-۰.۴
اصفهان	۳۷.۴	۴۱	-۳.۶
البرز	۳۶.۶	۳۹.۸	-۳.۲
ایلام	۳۳.۹	۳۵.۷	-۱.۸
بوشهر	۳۳.۶	۳۷.۳	-۳.۷
تهران	۳۷.۰	۳۸.۶	-۱.۶
چهارمحال و بختیاری	۳۵.۶	۴۰	-۴.۴
خراسان جنوبی	۳۸.۲	۴۱.۱	-۲.۹
خراسان رضوی	۴۰.۰	۴۳.۲	-۳.۲
خراسان شمالی	۴۲.۶	۴۴.۵	-۱.۹
خوزستان	۳۴.۹	۳۷.۷	-۲.۸
زنجان	۴۳.۱	۴۷.۶	-۴.۵
سمنان	۳۵.۸	۳۷.۹	-۲.۱
سیستان و بلوچستان	۳۰.۶	۳۱	-۰.۴
فارس	۳۵.۸	۳۹.۷	-۳.۹
قزوین	۳۹.۶	۴۳.۴	-۳.۸
قم	۳۳.۸	۳۶.۲	-۲.۴
کردستان	۳۹.۱	۴۲.۲	-۳.۱
کرمان	۳۶.۲	۳۸.۲	-۲.۰
کرمانشاه	۳۷.۶	۴۱.۷	-۴.۱
کهگیلویه و بویراحمد	۳۰.۷	۳۶.۳	-۵.۶
گلستان	۳۶.۷	۳۷.۴	-۰.۷
گیلان	۳۹.۵	۴۳.۹	-۴.۴
لرستان	۳۷.۴	۳۵.۶	۱.۸
مازندران	۴۱.۲	۴۲.۹	-۱.۷
مرکزی	۳۲.۹	۳۴.۴	-۱.۵
هرمزگان	۴۳.۹	۴۱.۲	۲.۷
همدان	۴۰.۷	۴۵	-۴.۳
یزد	۴۰.۶	۳۹.۸	۰.۸

نرخ بیکاری

با نگاهی به نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استانی ملاحظه می‌شود، در تابستان ۱۳۹۹ بیشترین نرخ بیکاری مربوط به استان چهارمحال و بختیاری با ۱۶,۳ درصد و کمترین نرخ بیکاری مربوط به استان خراسان رضوی با ۵,۷ درصد می‌باشد. در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ بیشترین کاهش نرخ بیکاری در استان یزد اتفاق افتاده که از ۱۵,۱ درصد به ۹,۴ درصد رسیده و با کاهش ۵,۷ درصدی در این دوره مواجه شده است. در مقابل استان چهارمحال و بختیاری با افزایش ۲,۴ درصدی نرخ بیکاری بیشترین افزایش را در دوره مورد بررسی تجربه کرده است. دامنه نرخ بیکاری در دوره مذکور برابر با ۱۰,۶ درصد است. به‌طور کلی در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال گذشته در ۱۵ استان نرخ بیکاری افزایش و در ۱۴ استان نرخ مذکور کاهش یافته و در ۲ استان نرخ تغییر نکرده است.

نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استان			
استان	تابستان ۱۳۹۹	تابستان ۱۳۹۸	تغییرات
کل کشور	۹.۵	۱۰.۵	-۱.۰
آذربایجان شرقی	۷.۴	۹.۱	-۱.۷
آذربایجان غربی	۱۰.۹	۸.۷	۲.۲
اردبیل	۶.۹	۹	-۲.۱
اصفهان	۱۱.۶	۱۰.۴	۱.۲
البرز	۱۲.۴	۱۳	-۰.۶
ایلام	۶.۲	۸.۷	-۲.۵
بوشهر	۱۰.۶	۱۰.۴	۰.۲
تهران	۶.۴	۱۰.۸	-۴.۴
چهارمحال و بختیاری	۱۶.۳	۱۳.۹	۲.۴
خراسان جنوبی	۵.۸	۷.۶	-۱.۸
خراسان رضوی	۵.۷	۹	-۳.۳
خراسان شمالی	۱۱.۱	۸.۸	۲.۳
خوزستان	۱۵.۳	۱۴.۶	۰.۷
زنجان	۷.۵	۵.۲	۲.۳
سمنان	۶.۸	۸	-۱.۲
سیستان و بلوچستان	۱۳.۲	۱۵.۲	-۲.۰
فارس	۸.۵	۷.۶	۰.۹
قزوین	۸.۵	۸.۲	۰.۳
قم	۱۱.۵	۱۰.۴	۱.۱
کردستان	۱۱.۴	۱۲.۲	-۰.۸
کرمان	۱۱.۳	۱۰.۸	۰.۵
کرمانشاه	۱۵.۲	۱۴.۲	۱.۰
کهگیلویه و بویراحمد	۹.۹	۹.۹	۰.۰
گلستان	۸.۰	۱۱.۱	-۳.۱
گیلان	۱۰.۶	۹.۶	۱.۰
لرستان	۱۴.۷	۱۴.۷	۰.۰
مازندران	۷.۷	۸.۹	-۱.۲
مرکزی	۸.۱	۸.۳	-۰.۲
هرمزگان	۱۳.۳	۱۴.۲	-۰.۹
همدان	۶.۸	۵.۳	۱.۵
یزد	۹.۴	۱۵.۱	-۵.۷

آمارهای جریان

پس از آگاهی از نتایج طرح آمارگیری نیروی کار و دستیابی به شاخص‌های کلان و مهم اقتصادی که در نگاه اول با آن می‌توان بازار کار کشور را رصد کرد، دولتمردان و اندیشمندان حوزه اقتصاد به اطلاعات بیشتری برای تحلیل و ارزیابی عملکردها نیازمند هستند. به این منظور، یکی از مواردی که می‌تواند به فهم و درک اطلاعات بازار کار کمک شایان توجهی کند همانا بررسی تبیینی، موشکافانه و دقیق‌تر اطلاعات در فصول مختلف است. این نوع بررسی‌ها می‌تواند به بسیاری از سوالات پیش آمده نیز پاسخ دهد. بعبارت دیگر، مقایسه شاخص‌های بازار کار در زمان‌های مختلف، تغییرات بازار کار را در طی زمان نشان می‌دهد، اما به منظور آگاهی از جابجایی‌های داخل مقاطع و درک چگونگی فرایند اتفاقات درون بازار کار، بکارگیری آمارهای جریان می‌تواند در این راه کمک موثر و شایان توجهی باشد. این امر با توجه به استفاده از الگوی چرخشی در نمونه‌گیری طرح آمارگیری نیروی کار امکانپذیر است.

"آمارهای جریان نشان می‌دهد در طی یک دوره، حرکت و جابجایی‌های بازار کار چگونه بوده است. این امر از طریق ماتریس انتقال ممکن است. ماتریس انتقال، اطلاعات غنی برای تحلیل جریان‌های نیروی کار فراهم می‌کند زیرا جریان‌های خروجی و ورودی غیرفعال، شاغل و بیکار را تولید می‌نماید" (فلاح، جوادی ۱۳۹۳).

در این قسمت به بررسی ماتریس انتقال جریانات بازار کار در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ برای جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر پرداخته می‌شود. این ماتریس نشان می‌دهد، چه بخشی از جمعیت به لحاظ بازار کاری شرایطشان ثابت مانده و چه بخشی تغییر کرده است:

_ نتایج ماتریس انتقال نشان می‌دهد در این دو فصل بیش‌ترین جابجایی‌ها در آمارهای مذکور در جمعیت غیرفعال رخ داده است.

_ همانگونه که ملاحظه می‌شود ۸۶,۱ درصد از جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر تابستان ۱۳۹۸ در تابستان ۱۳۹۹ نیز همچنان شاغل مانده‌اند، ۳,۹ درصد بیکار و ۸,۹ درصد غیرفعال شده‌اند.

_ درصد جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر تابستان ۱۳۹۸ در تابستان ۱۳۹۹ گویای آن است که ۳۵,۹ درصد جمعیت مذکور همچنان بیکار مانده‌اند، ۴۰,۶ درصد شاغل و ۲۲,۳ درصد از بازار کار خارج و غیرفعال شده‌اند.

_ از کل جمعیت غیرفعال ۱۰ ساله و بیش‌تر تابستان ۱۳۹۸ فقط ۱۰,۶ درصد در تابستان ۱۳۹۹ وارد بازار کار شده‌اند که از این میزان ۸,۱ درصد شاغل و ۲,۵ درصد بیکار شده‌اند و ۸۷,۸ درصد از جمعیت غیرفعال هم در طی فصول مورد بررسی در وضع فعالیت‌شان تغییری رخ نداده و همچنان غیرفعال باقی مانده‌اند.

ماتریس انتقال جریانات نیروی کار

(از تابستان ۱۳۹۸ به تابستان ۱۳۹۹)

تابستان ۱۳۹۸			فصل	تابستان ۱۳۹۹
غیرفعال	بیکار	شاغل	شرح	
۸,۱٪	۴۰,۶٪	۸۶,۱٪	شاغل	
۲,۵٪	۳۵,۹٪	۳,۹٪	بیکار	
۸۷,۸٪	۲۲,۳٪	۸,۹٪	غیرفعال	
۱,۶٪	۱,۱٪	۱,۰٪	سایر	
۱۰۰,۰٪	۱۰۰,۰٪	۱۰۰,۰٪	جمع	

جمع بندی

ارزیابی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار تابستان ۱۳۹۹ گویای آن است که در فصل مذکور نسبت به فصل مشابه سال گذشته بازار کار کشور تحت تاثیر شیوع بیماری کووید ۱۹ قرار گرفته است، به این نحو که جمعیت شاغل کاهش حدود ۱ میلیون و ۲۰۹ هزار نفری و جمعیت بیکار کاهش ۴۱۷ هزار نفری و در مقابل جمعیت غیرفعال افزایش ۲ میلیون و ۳۱۱ هزار نفری را تجربه کرده‌اند. با نگاهی به چگونگی کاهش جمعیت شاغل به تفکیک بخش‌ها مشاهده می‌شود که سهم جمعیت شاغل در بخش خدمات به میزان ۸۱۹ هزار نفر و جمعیت شاغل بخش‌های کشاورزی و صنعت به ترتیب به میزان ۳۴۷ و ۴۳۲ هزار نفر کاهش یافته است. با بررسی دقیق‌تر مشاهده می‌شود که در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان ۱۳۹۸ از بین رشته‌های ۲۲ گانه اقتصادی ۳ گروه فعالیتی با افزایش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند و سایر گروه‌های فعالیتی با کاهش جمعیت شاغل در دوره مورد بررسی مواجه شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد در این فصل نسبت به فصل مشابه سال گذشته جمعیت شاغل بخش کشاورزی معادل ۷,۴ درصد رشد منفی و جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات به ترتیب معادل ۰,۵ درصد و ۶,۷ درصد رشد منفی داشته‌اند. با نگاهی به شاخص‌های جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر به تفکیک استانی ملاحظه می‌گردد که نرخ مشارکت کل کشور با کاهش ۳,۱ درصدی مواجه شده است. بررسی استانی نشان می‌دهد که ۲۹ استان کشور با کاهش نرخ مشارکت اقتصادی مواجه شده‌اند. بیش‌ترین میزان کاهش نرخ مشارکت در استان کهگیلویه و بویر احمد با ۶,۶ درصد رخ داده و در مقابل بیشترین میزان افزایش در نرخ مشارکت اقتصادی را استان هرمزگان با ۲,۶ درصد تجربه کرده است.

در فصل تابستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل تابستان ۱۳۹۸ نسبت اشتغال به میزان ۲,۴ درصد کاهش یافته است، سه استان لرستان، یزد و هرمزگان با افزایش نسبت اشتغال در دوره مورد بررسی مواجه شده‌اند و سایر استان‌ها در این فصل نسبت به دوره مشابه سال قبل کاهش نسبت اشتغال را تجربه کرده‌اند. بیش‌ترین نسبت اشتغال مربوط به استان هرمزگان با ۴۳,۹ درصد و کمترین نسبت مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۳۰,۶ درصد می‌باشد.

نتایج نشان می‌دهد در فصل تابستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه نرخ بیکاری به میزان ۱ درصد کاهش یافته است و بیشترین نرخ بیکاری مربوط به استان چهارمحال و بختیاری با ۱۶,۳ درصد و کمترین نرخ بیکاری مربوط به استان خراسان رضوی با ۵,۷ درصد می‌باشد. دامنه نرخ بیکاری در دوره مورد بررسی برابر با ۱۰,۶ درصد است. به‌طور کلی در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال گذشته نرخ بیکاری در ۱۵ استان افزایش و در ۱۴ استان کاهش یافته است، در ۲ استان نیز نرخ تغییر نکرده است.

بررسی ماتریس انتقال گویای آن است، ۸,۹ درصد از جمعیت شاغل و ۲۲,۳ درصد از جمعیت بیکار تابستان ۱۳۹۸ در تابستان ۱۳۹۹ از بازار کار خارج و غیرفعال شده‌اند.